

Advokaten Agneta

Agneta Gustafsson är advokat vid Advokatbyrån Nywa. I Bil & Bostad förklarar hon varannan vecka juridiska ord och begrepp samt svarar på läsarnas frågor om juridik, främst om avtalsrätt och bostadsköp.

Om juridiska begrepp på bokstaven Y

Vad är YGL?

YGL är förkortningen för *yttrandefrihetsgrundlagen*, som är en av Sveriges fyra grundlagar.

Grundlagarnas uppgift är att skydda vår demokrati. Därför har de en speciell ställning i rättsordningen och ingen lag får strida mot grundlagarna. Det som också skiljer grundlagarna från andra lagar är att de är svårare att ändra. För att en ändring av grundlag ska kunna ske krävs det att riksdagen fattar två likalydande beslut och att det hålls ett riksdagsval mellan de två besluten. På så sätt vill motverka förhastade politiska beslut som kan påverka människors grundläggande fri- och rättigheter. Sedan 1980 finns det också en möjlighet att anordna folkomröstning i en grundlagsfråga efter det att riksdagen tagit ett första beslut. Om en majoritet av de röstande då röstar mot förslaget får riksdagen inte ändra grundlagen. Möjligheten att hålla folkomröstning i en grundlagsfråga har hittills aldrig använts.

Rätten att uttrycka sin åsikt i radio, tv, ljud- och bildupptagningar, video och cd-skivor samt webbplatser och bloggar som har ett journalistiskt syfte regleras i yttrandefrihetsgrundlagen. *Yttrandefriheten* innefattar frihet att söka, ta emot samt sprida åsikter och information. Dock finns det begränsningar i yttrandefriheten såsom brotten förtal, förolämpning och hets mot folkgrupp, som jag beskrivit i tidigare krönikor som ni finner på www.nywa.nu. I vissa länder är yttrandefriheten mer begränsad och det förekommer censur i medier och våld mot journalister. Sverige hör till ett av världens länder med starkast yttrandefrihet, men denna demokratiska rättighet är inget som ska tas för givet utan det är viktigt att vi alla bevakar och värnar densamma.

Hösten 2020 skedde det tragiska mordet på läraren Samuel Paty i Frankrike. Den 18-årige islamistens motiv ska ha varit att läraren i sin undervisning om yttrandefrihet visat satirtidningen Charlie Hebdo's karikatyrer av profeten Mohammed för sina elever. Mordet medförde massiva demonstrationer till stöd för yttrandefriheten i hela Frankrike.

Vad är ett yppandeförbud?

Ett *yppandeförbud* kan beslutas av en domstol eller en åklagare och innebär att den som deltagit vid domstolsförhandling eller har medverkat vid polisförhör inte får berätta vad som sagts vid förhandlingen eller förhöret. Syftet med förbudet är att utvidga och stärka skyddet för uppgifter som omfattas av sekretess. Beslut om yppandeförbud är förhållandevis sällsynta och meddelas endast när det är fråga om mycket grova brott, som ofta har stort massmedialt intresse.

Den sekretess som råder i en brottsutredning omfattar endast offentliga tjänstemän. Därför kan till exempel vittnen berätta om de förhör som de deltagit i. Om åklagaren beslutar om yppandeförbud förbjuds personer som normalt inte omfattas av sekretessen att berätta vad som kommit fram under förhöret. Vid en häktningsförhandling 2004 beslutades att förhandlingen skulle hållas bakom stängda dörrar samt att de uppgifter som hade framkommit inte fick yppas. Den tilltalades försvarare hade därefter i ett

telefonsamtal med en utomstående person redogjort för vissa uppgifter från förhandlingen som var belagda med yppandeförbud. Genom att försvararen brutit mot yppandeförbudet hade han åsidosatt sina plikter som advokat. Uppgifterna var dessutom ägnade att utsätta andra personer för stor fara och försvåra lagföringen av personer som misstänktes ha begått allvarliga brott. Advokatsamfundets disciplinnämnd beslutade att utesluta försvararen ur Advokatsamfundet, vilket innebär att han inte längre fick arbeta som eller använda titeln advokat.

Brottmålsförhandlingar är *offentliga* för allmänheten för att medborgarna ska få insyn i domstolarnas verksamhet. Ibland kan dock förhandlingar helt eller delvis hållas bakom *stängda dörrar*, vilket innebär att personer som inte direkt berörs av förhandlingen ej får närvara i rättsalen. Detta kan ske för att man till exempel vill skydda känsliga personuppgifter eller säkra bevisupptagningen. Utöver beslutet om stängda dörrar kan ett beslut om yppandeförbud fattas. Poliser, tolkar och andra tjänstemän som deltar i en förhandling har vanligtvis rätt att genom sin i lagstadgade meddelarfrihet berätta om sekretessbelagda uppgifter för en journalist, men denna rätt upphör genom ett beslut om yppandeförbud.

Vad är ett yttrande?

Ett *yttrande* är ett ställningstagande i en viss fråga. Yttrandet kan vara avgivet av någon till exempel inför myndighet eller domstol. Som exempel fattas de flesta viktiga beslut i en kommun inte förrän ärendet först skickats på remiss till berörda nämnder som sedan avger sitt yttrande, det vill säga sin åsikt om saken. I domstolar är ett yttrande normalt skriftligt och inges av en part innan domstolen fattar beslut i frågan om till exempel vilken skatt som ska betalas, om en fordran föreligger, eller vem som ska få vårdnaden om ett barn.

Inom *EU-rätten* har begreppet yttrande en liknande innebörd. EU-lagstiftningen är uppdelad i primärrätt och sekundärrätt. Primärrätten består av så kallade EU-fördrag som är bindande avtal mellan medlemsländerna och dessa utgör grunden för hela EU. Sekundärrätten är den lagstiftning som utgår från fördragets principer och mål, till exempel förordningar, direktiv, rekommendationer och yttranden. Inom EU-rätten innebär yttrande ett uttalande från EU-institutionerna, som inte är bindande och medför därför inga rättsliga skyldigheter för mottagarna.

Jag avslutar veckans artikel med kloka ord av advokaten och amerikanske presidenten Abraham Lincoln (1809-1865). *"Det bästa sättet att förut-säga framtiden är AGNETA den."*
GUSTAFSSON
Advokat,
Advokatbyrån Nywa

Har du en fråga? Skriv till Agneta!

Om du har funderingar kring bostadsköp, bilköp, juridik eller avtal, skicka din fråga till Agneta på e-postadressen advokaten@nywa.nu.

Vänligen notera att alla upplysningar enbart är informativa och inte utgör legal rådgivning. Rättslig rådgivning kan endast lämnas av advokat eller jurist som erhållit handlingar och fullständig information om omständigheterna i det enskilda fallet.

Umeås stadsdelar

Lär känna Umeås stadsdelar och områden i denna artikelserie baserad på Umeå kommuns rapport "Umeås stadsdelar – så står det till!"

Centrala stadsdelarna

FOTO: LARS LINDH

Umeås hjärta och nav

Centrala stan är Umeås hjärta. Umebornas vardagsrum är torgen och parkerna omgärdat av ett brett utbud av butiker, restauranger och nattliv. Umeälven är livsnerven rakt genom staden. Den tillför vyer, äventyr och variationer som berikar stadsmiljöerna.

Centrala stan är en kreativ blandning av material, gammalt och nytt, höga och låga hus. Efter branden 1888, då näst intill hela staden brann ned, byggdes dagens Umeå upp i ett rutnätssystem med långa, breda huvudgator kantade av björkar. Byggnader som ligger längs shoppingstråk och gågator har butiksentréer och skyltfönster i bottenvåningen medan resterande är en blandning mellan kontor och bostäder.

Intill centrumfyrcanten ligger grannstadsdelarna Väst på stan och Öst på stan. Här finns en hel del trähus som klarade den stora branden 1888. Öst på stan utmärks av sina kreativa miljöer; där hittar vi konst-

närlikt campus med kreativa besöksmål och utbildningar i världsklass. Fröet till Umeå såddes Väst på stan – i Ytterhiske by år 1632. Successivt har centrum förflyttats österut. Stadsdelens första bro över älven, Gamla bron, byggdes 1863 och knöt ihop centrala stan med Teg.

Centrala stan lockar så klart många människor – de som vill bo, besöka eller arbeta i området. Därför byggs det hela tiden nya bostäder och verksamhetslokaler. Många kvarter i centrumfyrcanten är under utveckling och trenden verkar fortsätta och även sprida sig till Väst på stan och Öst på stan.

Så tycker de boende

Trots att de centrala stadsdelarna kan ses som Umeås mest urbana är det ändå relativt många som lyfte att området uppfattas som lugnt och tryggt och naturnära. Här nämndes exempelvis strandpromenaden som en stor tillgång.

Kulturhuset Väven, parkerna och Rådhuset är några landmärken.

TIO UTMÄRKANDE DRAG

- Här finns många unga vuxna och äldre personer – gifta, sammanboende eller ensamboende.
- Det finns väldigt få barn i denna stadsdel jämfört med övriga Umeå.
- Det finns relativt sett färre bostäder, och fler verksamhetslokaler och kontor i de centrala delarna.
- Det finns något fler hyresrätter än bostadsrätter i stadsdelen och andelen hyresrätter är större än i andra stadsdelar. Det finns väldigt få småhus, fyra procent.
- I centrala stan är trångboddheten något vanligare än i andra stadsdelar.
- Medelinkomsten är aningen högre i centrala stan.
- Den relativa barnfattigdomen är

- mindre förekommande jämfört med tätortens genomsnitt.
- Det är vanligare med hög utbildning, framför allt Öst på stan, i jämförelse med övriga Umeå.
- Invånarna är ungefär lika friska som genomsnittet med ohälsotal som ligger på drygt 25 dagar per person och år, dock med stora interna skillnader.
- Centrala stan är ett av Umeås största arbetsplatsområden (tillsammans med Universitets- och sjukhusområdet) med en stor förvärvsarbetande dagbefolkning.

Läs mer i rapporten "Umeås stadsdelar – så står det till!" som beskriver Umeås stadsdelar utifrån statistik, analyser och umebornas synpunkter. Du hittar den på Umeå kommuns webbplats: www.umea.se/stadsdelar.